

**ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ
ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ**

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1 / 74.58

Ф 79

*Рекомендовано до друку Вченою Радою
Житомирського державного університету імені Івана Франка
від 28 лютого 2014 року, протокол № 7*

Рецензенти:

Вітацька С.С. – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка;

Смагін І.І. – доктор педагогічних наук, професор, проректор з наукової роботи Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти;

Тищук Л.І. – кандидат психологічних наук, завідувач Житомирського центру розвитку дитини №53 “АБВГДейка”.

Літературний коректор:

Мирончук Н.М. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки Житомирського державного університету імені Івана Франка

Ф 79

Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти: збірник науково-методичних праць / за заг. ред. В.С. Литнєва, Н.С. Колесник, Т.В. Наумчук – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І.Франка, 2014. – 620 с. + CD.

У збірнику науково-методичних праць представлено результати Всеукраїнської науково-практичної конференції «Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти»; розкрито сутність професійної компетентності майбутнього педагога як сукупність ключових, базових та спеціальних компетентностей; охарактеризовано дієво-практичний компонент професійної компетентності вихователя дошкільного закладу; представлено компетентнісну модель сучасного педагога дошкільної та початкової освіти; відображено логіко-математичну діяльність у початковій та дошкільній освіті; розкрито сутність особистісної, рефлексивної, творчої, мовленнєвої, мовної, соціокультурної, художньо-естетичної компетенцій у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку.

Збірник науково-методичних праць адресується науковцям, педагогам-практикам, майбутнім учителям початкових класів та вихователям ДНЗ, методистам дошкільної та початкової ланки освіти.

УДК 371.13: 372: 378

ББК 74.1/ 74.58

Формування професійної компетентності майбутніх педагогів дошкільної та початкової освіти

Кучилська Л.Ф. Інтеграція інформаційно-комунікаційних технологій в систему методичної роботи з педагогічними працівниками	192
Максимець С.М., Пастушок О., Хронюк Т. Психолого-педагогічні стилі виховання дітей у сім'ї	201
Пожарко В.Є. Інтерактивні форми роботи з педагогами	204
Синченко Н.В., Рашко Н.М. Громадянське виховання дітей на засадах народної педагогіки	208
Степанюк А.О., Сорочинська О.А. Співпраця сім'ї та дошкільного навчального закладу в полегшенні процесу адаптації дитини до садочка	211
Фурманюк С.М. Формування художньо-естетичної компетентності майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів засобами праці	214
Шиманська Г.С. Інклюзивна освіта в умовах сучасного дошкільного закладу	217

РОЗДІЛ III. КОМПЕТЕНТІСНА МОДЕЛЬ СУЧАСНОГО ПЕДАГОГА ДОШКІЛЬНОЇ ТА ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ

Гарбарчук Н.М. Формування ціннісних орієнтацій учасників навчально-виховного процесу шляхом впровадження інноваційних технологій	223
Зарипська А.Й. Діяльність методичної служби як умова підвищення професіоналізму педагогів та вдосконалення освітньої системи	226
Кондратець І.В. Рефлексивна компетентність у професійній діяльності педагога дошкільного навчального закладу	230
Некипіла О.І. Наступність у роботі дошкільного навчального закладу та школи	236
Остапчук С.М. Ефективні шляхи забезпечення організації та управління методичною роботою в ДНЗ	239
Тищук Л.І. Комплексний підхід до вивчення діяльності практичного психолога в дошкільному навчальному закладі	246

РОЗДІЛ IV. ОСОБИСТІСНА, РЕФЛЕКСИВНА, ТВОРЧА КОМПЕТЕНЦІЇ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Вигівська О.В. Формування пізнавальної активності у старших дошкільників	251
Драгальчук В., Дубравська Н.М. Розвиток пізнавально-творчих здібностей у дошкільному віці	255
Йосипчук О., Йосипчук Л., Дубравська Н.М. Чинники формування особистості дошкільника	258
Кльоц Л.А. Гіперактивність як медико-психологічна проблема	261
Кузнецова Т. Взаємодія ДНЗ та ЗНЗ щодо забезпечення готовності дітей до навчання у школі	266
Лагута А.В. Використання технології проблемного навчання в ДНЗ	269
Максимець С.М., Волощук А. Особливості страхів дітей дошкільного віку	273
Максимець С.М., Карпівсько О. Розвиток моральних почуттів у дітей старшого дошкільного віку	276
Максимець С.М., Кваша С.В. Особливості тривожності дітей дошкільного віку	279
Максимець С.М., Кліновська О.М., Прокопчук К.В. Психологічні аспекти формування уяви дошкільника	281
Максимець С.М., Колобюк Т.В. Психологічні засади розвитку моральних форм поведінки дітей дошкільного віку	284

Драгальчук Валентина,
студентка 27 групи ННІ педагогіки,
Дубравська Н. М., к.психол.н., доцент
кафедри загальної, вікової та педагогічної психології
Житомирського державного університету імені Івана Франка

Розвиток пізнавально-творчих здібностей у дошкільному віці

Формування творчої особистості – одне з головних завдань, яке покликане розв'язувати усі ланки народної освіти. Концепція безперервної системи національного виховання в одному із своїх розділів говорить про розумовий розвиток дітей, розвиток пам'яті, уваги, мислення, уяви, допитливості, захоплень; започаткування основ трудового виховання; залучення дітей до культури, мистецтва; психологічну підготовку дітей до навчання у школі, забезпечення пізнавальної активності, розвиток творчих та художніх здібностей у різних видах дитячої діяльності [5], [6].

Доцільно звернути увагу на те, що у Базовому компоненті дошкільної освіти в Україні закладено підхід до особистості як до суб'єкта власної діяльності. Дитина розглядається як цінність, як активна творча особистість.

Впровадження особистісно-орієнтованої моделі освіти зумовлює необхідність розвитку дітей у різних сферах їхнього життя. Зокрема, у сфері «Я сам», що виокремлено у Базовому компоненті дошкільної освіти, йдеться про те, що дитина повинна «мати уявлення про пізнавальну активність у власному розвитку, цікавитися особливостями свого сприймання, пам'яті, уяви, мислення; володіти початковими формами дослідництва, експериментувати, елементарно вивчати навколишній світ» [1, с. 6]. Тож ставиться завдання: виховання гармонійної, всебічно розвиненої творчої особистості.

Аналіз праць науковців дозволяє стверджувати, що:

- творчі прояви у дитини спостерігаються досить рано. Але, на жаль, наука не має достатньо повної характеристики творчих проявів дитини раннього віку. Зумовлено це насамперед тим, що кожна дитина індивідуальна, отже, творчі прояви в кожній окремій дитини будуть притаманні тільки їй одній, хоча, безумовно, є й типові творчі прояви, характерні для дітей-дошкільників;

- для дитячої творчості характерними є непередбачуваність, спонтанність. Творчі процеси найчастіше протікають на несвідомому рівні, а свідомість фіксує лише їхній кінцевий результат. Причому не все, що дивує дитину, буде дивувати дорослого, оскільки світ дитини – своєрідний, непізнаний, індивідуальний. Він є таким, що не завжди піддається дорослому поясненню;

256

- і в творчій, і в будь-якій іншій діяльності, дитині властиві всеохоплююча допитливість. Пізнавальна активність дитини спрямована не тільки на пізнання окремого предмета чи явища, а й на розпізнання його устрою, причини, мети, призначення, способу використання тощо;

- творчість вимагає створення певних умов, за яких дитина почуватиметься вільною від впливу дорослого. Коли діти захоплені, вільні, безтурботні, творче рішення приходить ніби саме собою. Дитина дивується, радіє результатам. Творчі прояви наявні там, де відсутні заборона, стримування, певні знання, моральні принципи тощо.

Цінність дитячої творчості, її функції, полягають не тільки в результативній стороні, але й в самому процесі творчості [9].

Для розвитку творчості необхідно створити відповідні умови, що вплинуть на позитивний емоційний стан та спричинять прояв у дошкільників розумової активності, витримки, саморегуляції. Насамперед, це стосується належного психологічного оточення, наявності необхідних для творчої діяльності матеріалів, що завжди мають бути доступними для дитини.

На думку Я. О. Пономарьова, творча діяльність є специфічною формою взаємодії, а в якості критерію творчості виступає механізм розвитку, під яким розуміють організацію специфічних, збагачених форм взаємодії дитини з дорослим в процесі різних видів дитячої діяльності. А. М. Матюшин вважав, що найбільш загальною характеристикою та розвиваючим механізмом творчої особистості є яскраво виражена пізнавальна потреба дитини, яка складає основу пізнавальної мотивації. О. Л. Яковлева зазначала, що важливою умовою розвитку творчого потенціалу дитини є адекватність її емоційного самовираження, тому розвиток емоційної сфери дошкільників є умовою розвитку їх творчості.

Художня творчість одна з найбільш дійових форм естетичного опанування світу дітьми. В створених образах у музиці, живописі, художній праці вони виражають своє ставлення до побаченого і почутого, виявляють заповітні думки і почуття.

Творчість дає змогу дитині пізнавати й перетворювати дійсність. В процесі творчої діяльності змінюється й сама дитина: вона стає творчою особистістю.

Пізнавальна самостійність і творчість дошкільників проявляється не тільки у різних видах дитячої діяльності. Великий потенціал для розкриття дитячої художньої творчості виявляється в художній праці.

Про вплив художньої праці на розвиток пізнавальної сфери та творчості дошкільників зазначала Н. М. Голота: «Цінність художньої праці полягає в тому, що вона є засобом виявлення внутрішнього світу дитини» [4, с. 354].

Художня праця дає можливість задовольнити потребу в діяльності, захопити дітей цікавою і змістовною справою. Інтерес дитини викликає все конкретне, видиме. Вона прагне все побачити, все обстежити, спробувати самостійно щось зробити. Дитину захоплюють речі, що оточують її; вона збирає шматочки паперу, картону, клптики тканини, листя тощо. Дитина

прагне працювати з різними матеріалами і предметами, досліджувати і вивчати їх.

Художня праця дає дитині можливість творити. В дитячих руках різні матеріали та предмети – маленькі шматочки неосяжного, ще не зовсім відомого їм світу – перетворюються і оживають у оригінальних формах і нових, іноді несподіваних способах з'єднання матеріалів між собою. Працюючи з матеріалами, їй приємними, дитина намагається самостійно зробити те, що її цікавить, те, що їй подобається.

257

У процесі виконання робіт з художньої праці, дитина ніколи не лишається пасивною, вона вчиться самостійно спостерігати, досліджувати, випробувати, перевіряти, порівнювати, винаходити [5].

Перевага художньої праці у формуванні пізнавальної самостійності та творчості полягає в тому, що цей вид діяльності найбільше збагачений способами самовираження, які найкраще відповідають віковим потребам дітей шостого року життя.

Художня праця розвиває уяву, спостережливість, художнє мислення, естетичне чуття, конструктивні здібності, моторні навички дітей, формує корисні практичні навички, збагачує знаннями про властивості різних матеріалів. Її результати, здебільшого, викликають позитивні емоції у дорослих, що посилює ефект самопізнання, самоусвідомлення, самоствердження дитини, пробуджує у неї здорове честолюбство.

Пізнавальна самостійність дітей у художній праці формується на тлі загального розвитку і завдяки роботі з різними видами матеріалів. При цьому важливо пам'ятати, що художні можливості дітей диференційовані, а про результати їхнього навчання свідчить не лише те, наскільки вміло вони працюють, виготовляючи різні поробки, а й глибина та сила інтересу, самопізнання, ставлення до якості виконаного завдання, прагнення і намагання вдосконалювати навички художньої діяльності.

В процесі занять з художньої праці інтегрально взаємодіють пізнавальна та продуктивна функції, що забезпечує процес від засвоєння знань до їх самостійного застосування на практиці.

На рівень розвитку самостійності впливають як індивідуально-психологічні особливості дитини, так і багатоплановість навчально-виховних заходів, спрямованих на розвиток здібностей та нахилів дитини.

Розвиток пізнавально-творчих здібностей повинен систематично підтримуватися педагогом. Залучаючи дитину до художньо-творчої діяльності, педагог сприяє подальшому психічному розвитку і становленню творчої особистості.

Отже, є всі підстави розглядати художню працю як важливий елемент гармонійного і творчого розвитку дитини на фоні її пізнавальної активності. Займаючись художньою працею, діти пізнають багато нового, розвивають художньо-творчі здібності. Впровадження художньої праці в діяльність дітей є важливим та цінним заходом, що стимулює загальний особистісно-творчий розвиток дошкільників.

Список використаної літератури

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні // Дошкільне виховання. – 1999. – № 1. – С. 6-9.
2. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Просвещение, 1991. – 91 с.
3. Григорьева Г. Г. Развитие дошкольника в изобразительной деятельности. – М., 2000. – 134 с.
4. Крок за кроком в Україні: посібник для батьків дошкільнят та соціальних педагогів / Л. В. Артемова, О. І. Кульчицька, Н. М. Голота, Г. В. Сухорукова. – К.: Кобза. – 2003. – 384 с.
5. Наказ Про затвердження Положення про порядок здійснення інноваційної освітньої діяльності // Дошкільне виховання. – 2002. – № 3. – С. 24 – 28.

6. Національна доктрина розвитку освіти // Дошкільне виховання. – 2002. – № 7. – С. 4-9.

7. Пазиненко С. М. Розвиток творчих здібностей / Нетрадиційні заняття з художньої праці в старшій групі. – Х.: Основа, 2007. – 112 с.

8. Суржанська В. А. Розвиваємо творчі здібності. – Х.: Основа, 2007. – 112 с.

9. Сучасні технології в дошкільній освіті України // Матеріали науково-методичного семінару. – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2008. – С. 66-71.